

boluol

WIADOMOŚCI BANKU POLSKIEGO

(Drukowane jako rękopis).

Rok IX.

WARSZAWA, DNIA 31 PAŹDZIERNIKA 1932 R.

Nr. 20.

T R E Ś Ć :

Ruch służbowy	str. 197	Bilans spadku funta angielskiego	str. 198
Wyszczególnianie obciążeń hipotecznych w informacjach kredytowych	197	Zmiany w obiegu monet srebrnych w Polsce	203
Uzupełnienie spisu telefonów Banku Polskiego	198	Stopa dyskontowa banków biletowych	206

Ruch służbowy.

Przeniesienia.

Zastępcy Dyrektorów Oddziałów na równorzędne stanowiska:

Mieczysław Jenner z Oddziału w Lesznie do Oddziału w Wilnie,

Jakób Wojański „ „ w Gdyni „ „ w Lesznie.

Emerytowanie.

Karol Fallenbüchl, Dyrektor Oddziału w Jarosławiu.

Zmarli.

Ernest Fritz, Dyrektor Oddziału w Stanisławowie, Tadeusz Dyduzyński, urzędnik Oddziału w Rzeszowie i Michał Sekieła, emeryt b. Banku Austriacko-Węgierskiego.

Wyszczególnianie obciążeń hipotecznych w informacjach kredytowych.

(Dział IV, a Skorowidza).

W informacjach kredytowych w rubryce „stosunki majątkowe“ mają być wyszczególniane obciążenia majątku nieruchomego (Instr. Służb. IV, str. 23). W wyszczególnieniu takim powinno się wymieniać dokładnie poszczególne kwoty obciążeń oraz nazwiska osób lub firm, na rzecz których obciążenia te zostały uskutecznione.

Tymczasem zdarza się dość często, że Oddziały podają w informacjach, zwłaszcza o osobach fizycznych, tylko ogólną sumę obciążeń, nie wyszczególniając kwot, z których ona się składa i nie wymieniając wierzycieli.

W obecnych czasach ogólnego kryzysu gospodarczego, którego skutkiem są poważne ilości weksli zaprotestowanych i w skardze, wszelkie szczegóły, dotyczące stanu majątkowego dłużników, mają dla Banku Polskiego pierwszorzędne znaczenie. Wydział Kredytowy, przeglądając nadesłane przez Oddziały informacje, spotyka niejednokrotnie obciążenia na nieruchomościach dłużników Banku Polskiego, zapisane na rzecz innych dłużników Banku i dzięki temu dość często udaje się zabezpieczyć dobrze, a nawet wyegzekwować pretensje pozornie nieściągalne bezpośrednio z majątku danego dłużnika.

Przypomina się zatem wspomniane postanowienie Instrukcji jako szczególnie ważne w obecnych czasach. Oddziały przy sporządzaniu informacji winny dokładnie badać obciążenie hipoteczne majątku danej osoby lub firmy i odnotowywać w informacjach wszystkie ważniejsze kwoty obciążeń z wymienieniem wierzycieli tych kwot.

Uzupełnienie spisu telefonów Banku Polskiego.

W spisie telefonów Banku Polskiego należy zaznaczyć następujące zmiany:

na str. 46 Oddział w Sosnowcu:

Sala biurowa	Nr. 14
„ „	„ 6-14
Mieszkanie Dyrektora Oddziału	„ 1-03

Aparat Nr. 14 jest czynny w godzinach urzędowania, natomiast Nr. 1-03 i Nr. 6-14 całą dobę, przyczem Nr. 6-14 po godzinach urzędowania jest połączony z mieszkaniem Zastępcy Dyrektora Oddziału.

Wszystkie aparaty mogą być łączone z Warszawą i Oddziałami.

Centrala z dwoma linjami Nr. 14 i Nr. 6-14 łączy dodatkowo:

z gabinetem Dyrektora Oddziału	Nr. 1
„ Zastępcą Dyrektora Oddziału	„ 2
„ aparatami dla klientów	„ 3
„ działem wekslowo-inkasowym	„ 5
„ „ żyrowym i kasą	„ 6
„ mieszkaniem Zastępcy Dyrektora Oddziału	„ 8

Bilans spadku funta angielskiego.

- I. Bilans gotówkowy spadku funta.
- II. Skutki gospodarcze spadku funta.
 - 1) Zawiedzione optymistyczne nadzieje poprawy sytuacji gospodarczej Anglii.
 - 2) Zawiedzione pesymistyczne przewidywania chaosu monetarnego w Anglii i zagranicą.
 - 3) Likwidacja „Gold Exchange Standard'u“, jako trwały skutek spadku funta.
- III. Perspektywy waluty angielskiej.

Zgórą rok minął od czasu zawieszenia wymienialności waluty angielskiej na złoto i nagłego załamania się jej kursu. Było to niewątpliwie najdonioślejsze wydarzenie w historii gospodarczej lat ostatnich, będące punktem zwrotnym w kształtowaniu się międzynarodowej sytuacji ekonomicznej.

I. Porzucenie „gold standard'u“ przez Anglię wywarło szczególnie doniosły wpływ na działalność banków centralnych, które poniosły dotkliwe straty kursowe na swych wierzytelnościach funtowych. Na kilka tygodni przed zniżką kursu funta 24 europejskie banki centralne oraz Banki Federalne Stanów Zjednoczonych i Bank Japoński posiadały łącznie dewiz i wierzytelności zagranicznych na sumę około 18½ miljarda złotych; ponieważ znaczną część tej sumy stanowiły aktywa funtowe, przeto straty kursowe, poniesione przez powyższe banki centralne w wyniku spadku funta o 30%, były bardzo wielkie. Brak jest w tym względzie bardziej ścisłych danych, gdyż większość banków centralnych w swych sprawozdaniach za rok 1931 nie podała odnośnych szczegółów. Poza Bankiem Polskim zaledwie trzy banki europejskie, które uzyskały od swych władz państwowych zobowiązanie pokrycia strat, ponie-

sionych na kursie funta, podały do wiadomości publicznej szczegółowe obliczenia. Bank Polski poniósł stosunkowo nieznaczne straty, gdyż wynoszące około 25 milionów zł.

Bank Francuski poniósł najdotkliwsze straty z pośród wszystkich banków centralnych, gdyż w chwili załamania się kursu waluty angielskiej posiadał stosunkowo największe aktywa funtowe, wynoszące 60 milionów £. Stratę w wysokości 2.342 miliony franków pokrył skarb państwa bonem Autonomicznej Kasy Amortyzacyjnej. Na podstawie zawartych konwencji na amortyzację tego bonu Kasa Autonomiczna wpłacać będzie corocznie 1%, a Bank Francuski półrocznie nie mniej niż $\frac{1}{2}\%$ jego sumy.

Bank Belgijski w dniu załamania się kursu funta posiadał aktywa angielskie na sumę 12·6 milj. £. Stratę kursową, obliczoną na sumę około 650 milionów franków belg., belgijski skarb państwa przyjął na siebie, gdyż również zyski, osiągnięte na dewizach, Bank Belgijski stale przekazuje państwu.

Bank Holenderski na swych wierzytelnościach funtowych, wynoszących około 8·3 miliona £, poniósł stratę w wysokości około 29·9 milionów florenów. Suma ta została zapisana przejściowo na rachunku specjalnym rządu; będzie ona amortyzowana z zysków banku w latach przyszłych, przyczem roczna spłata nie może wynosić mniej niż 1 milion florenów. Bank Holenderski nadał poniesionej stracie szczególnego rozgłosu, ogłaszając dwa komunikaty i poświęcając omówieniu tej sprawy kilka stron swego sprawozdania za rok 1931. Z publikacji tych wynika, że Bank Holenderski na 3 tygodnie przed załamaniem się funta otrzymał pismo od Banku Angielskiego, w którym ten ostatni twierdził, iż lokatom zagranicznym w Londynie nie grozi żadne niebezpieczeństwo. Na tej podstawie Bank Holenderski zrzuca ze siebie odpowiedzialność za poniesioną stratę, a nawet daje wyraz przypuszczeniu, że Bank Angielski straty te zechce pokryć.

Pogląd tego rodzaju byłby usprawiedliwiony tylko w tym wypadku, jeśliby bilans gotówkowy krachu wrześniowego zamykał się wyłącznie zyskiem Anglii na zdewaluowanych zobowiązaniach funtowych, a stratą zagranicznych wierzycieli i banków centralnych. Ale załamanie się kursu funta miało również skutek odwrotny; wywołało ono zyski zagranicznych rządów i dłużników oraz straty angielskich kapitalistów. Brak jest w tym względzie ścisłych danych, ale z całą pewnością w ten sposób zestawiony bilans gotówkowy kształtuje się niekorzystnie dla Anglii, która jako kraj wybitnie wierzycielski poniosła dotkliwe realne straty. Spadek funta przyniósł ulgę licznym krajom w spłacaniu kredytów angielskich (których ciężar wzrósł pod wpływem powszechnej zniżki cen) i zapewne uchronił wielu dłużników przed niewypłacalnością.

II. O wiele donioślejsze znaczenie od ściśle gotówkowego zestawienia skutków krachu funta angielskiego posiada rachunek wywołanych przez niego zysków i strat gospodarczych.

Za cenę strat, poniesionych na wierzytelnościach zagranicznych, Anglja przez deprecjację swej waluty uzyskała warunki niezbędne do walki z pogłębiającym się przesileniem. Wprawdzie obniżenie wartości funta nie wywarło na sytuację gospodarczą Anglii wyraźnie dodatniego wpływu i ogół wskaźników konunkturalnych wykazuje obecnie nieznaczne pogorszenie w porównaniu ze stanem zeszłorocznym, to jednak w żadnej dziedzinie proces pogorszenia się sytuacji nie przybrał tak wielkich rozmiarów, jak w innych krajach. Należy uświadomić sobie, że—w razie gdyby Anglja nie porzuciła złotego parytetu—jej sytuacja gospodarcza mogłaby przedstawiać się obecnie dużo gorzej; natomiast dzięki deprecjacji waluty skutki przesilenia gospodarczego Anglii w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy w wielu dziedzinach zostały wyraźnie złagodzone.

Najbardziej znamienym dla stosunków angielskich jest fakt, że mimo obniżenia się kursu funta o około 30% nominalne ceny rynkowe nie tylko nie podniosły się w tym samym stosunku, ale nawet uległy lekkiej zniżce. Zniżka ta jednak nie osiągnęła nawet w przybliżeniu takich rozmiarów, jak w innych krajach. Od września r. ub. do września r. b. wskaźnik cen hurtowych w Niemczech przesunął się z 106·6 do 95·1, w Belgii z 597 do 533, w Stanach Zjednoczonych z 72·1 do 65·2, we Francji z 473 do 413, w Holandji z 104 do 83, w Polsce z 67 do 60, gdy tymczasem w Anglii zaledwie z 94·9 do 94·6.

Stażność cen nominalnych wywarła dodatni wpływ na kształtowanie się handlu zagranicznego i sytuacji budżetowej Anglii. Stażność ta pozwoliła na uwydatnienie się zniżki cen realnych, obliczonych w złocie, jaka nastąpiła w związku z deprecjacją waluty. Zniżka ta oddziaływała dodatnio na ruch

eksportowy; wprowadzie eksport towarów angielskich w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy uległ redukcji, ale nie w tym stopniu, jak w innych krajach. Eksport z Niemiec spadł z 813 milj. Mn. we wrześniu r. ub. do 444 milj. Mn. we wrześniu r. b., w tym samym czasie eksport z Belgii spadł z 1.766 milj. fr. do 1.049 milj. fr., ze Stanów Zjednoczonych z 161 milj. \$ do 109 milj. \$, z Francji z 2.435 milj. fr. do 1.626 milj. fr., z Italii z 818 milj. lir do 530 milj. lir, z Holandii z 120 milj. guld. do 77 milj. guld., z Polski z 171 milj. zł. do 87 milj. zł., a natomiast z Anglii eksport obniżył się w tym czasie zaledwie z 29·8 milj. £ do 26·2 milj. £. Odporność eksportu przy jednoczesnym stałym kurczeniu się importu przyczyniły się do zmniejszenia deficytu bilansu handlowego w porównaniu z rokiem ubiegłym. Z drugiej strony względna stałość cen nominalnych odciążała sfery gospodarcze, uginające się pod naciskiem dotychczasowego ciągłego spadku cen, co wywarło dodatni wpływ na sytuację skarbową. Rok budżetowy, zakończony 31 marca 1932 r., dał nadwyżkę 364 tys. £. wobec deficytów w latach 1931 i 1930.

Stażność cen nominalnych, nie ujawniających żadnej tendencji zwykłej, stała się ponadto podstawą powszechnego zaufania publiczności angielskiej do czynników oficjalnych i struktury gospodarczej. W przekonaniu szerokiej publiczności funt nie spadł, gdyż ceny nie poszły w górę. Ten zdrowy optymizm ludności znalazł realny wyraz w pomyślnej sytuacji banków angielskich, w których suma wkładów jest obecnie większa niż przed rokiem (1.828 milj. £, wobec 1.654 milj. £), w sukcesie konwersji pożyczek wojennych na sumę przeszło 2 miliardów £, oraz w zaznaczającej się ostatnio lekkiej wyższej papierów giełdowych. Dzięki tak pomyślnemu kształtowaniu się finansów prywatnych i publicznych na rynku kredytowym utrzymuje się duża płynność; od czerwca r. b. oficjalna stopa dyskontowa została obniżona do 2% w stosunku rocznym, podczas gdy po załamaniu się funta wynosiła 6%.

Stosunkowo najślabszy wpływ wywarło obniżenie wartości funta na bezrobocie w Anglii. Liczba bezrobotnych, obejmująca w sierpniu r. ub. 2.143 tys. ludzi, po szeregu nieznacznych fluktuacji ustaliła się po roku na poziomie 2.216 tys. Jednak i w tym wypadku zasługuje na zaznaczenie fakt, że w ostatnim roku bezrobocie w Anglii zwiększyło się stosunkowo nieznacznie w porównaniu z innymi krajami. W analogicznym okresie czasu liczba bezrobotnych wzrosła w Niemczech z 4.215 tys. do 5.224 tys., w Belgii z 71 tys. do 166 tys., we Francji z 38 tys. do 263 tys., w Italii z 693 tys. do 946 tys. i w Holandii z 70 tys. do 161 tys.

Faktem jest, że zbyt optymistyczne nadzieje szybkiej i gruntownej poprawy sytuacji gospodarczej Anglii pod wpływem spadku funta zostały w znacznej mierze zawiedzione. Dodatni efekt gospodarczy deprecjacji waluty w gruncie rzeczy sprowadza się do zahamowania spadku konjunktury i uniknięcia przez Anglię poważniejszych komplikacji ekonomicznych. Z drugiej strony natomiast fakty zaprzeczyły również pesymistycznym przewidywaniom groźnego chaosu monetarnego, jaki nieuchronnie miał opanować Anglię oraz inne kraje.

Anglia potrafiła uchronić się od inflacji. Obieg pieniężny w ciągu roku od spadku funta wprowadzie zwiększył się o 7 milionów £, ale jednocześnie w tym czasie zapas złota Banku Angielskiego wzrósł o 6 milj. £. Rząd i Bank Angielski po nagłym obniżeniu kursu £ o około 30% potrafiły w ciągu roku utrzymać względną stałość waluty na nowym poziomie. Stałość kursów ugruntowana została przez utworzenie specjalnego Wyrównawczego Funduszu Walutowego w wysokości 150 milj. £ i przez zwiększenie rezerwy kruszcowej Banku Angielskiego, która od połowy maja 1932 roku wzrosła ze 121 milj. £ do 139 milj. £. Spłacenie przez Anglię kredytów interwencyjnych w stosunku do Francji i Stanów Zjednoczonych, podniesienie stawek celnych, zmniejszenie się deficytowości bilansu handlowego, oraz kurczenie się wydatków obywateli angielskich zagranicą, są czynnikami dodatnio wpływającymi na kształtowanie się bilansu płatniczego Anglii.

Anglia uniknęła chaosu monetarnego. Również i inne kraje po przewyciężeniu przejściowych trudności, wywołanych załamaniem się waluty angielskiej, zdołały unormować sytuację na rynku pieniężnym.

Wślad za Anglią w 6-ciu krajach europejskich zniesiono wymienialność banknotów na złoto: w Norwegii, Szwecji, Danii, Finlandii, Portugalii i Grecji; w 8-iu innych krajach wprowadzono natomiast restrykcje dewizowe: w Czechosłowacji, Jugosławii, Łotwie, Austrii, Bułgarii, Estonii, Węgrzech i Rumunii. Kursy walut tych państw, które porzuciły złoty parytet, uległy nagłej zniżce, poczem od początku 1932 roku wykazują stosunkowo małe wahania.

Średnie miesięczne kursy walut niewymienialnych na złoto w ciągu roku od czasu załamania się funta angielskiego

(w centach waluty amerykańskiej).

	Anglia		Norwegia		Szwecja		Danja		Finlandja		Portugalia		Grecja	
	Kurs	Obniżka w %	Kurs	Obniżka w %	Kurs	Obniżka w %	Kurs	Obniżka w %	Kurs	Obniżka w %	Kurs	Obniżka w %	Kurs	Obniżka w %
Parytet:	486·66	00·00	26·80	00·00	26·80	00·00	26·80	00·00	2·519	00·00	4·424	00·00	1·298	00·00
Miesiące:														
VIII — 1931	485·77	0·18	26·73	0·25	26·75	0·19	26·73	0·26	2·515	0·15	4·422	0·06	1·294	0·32
IX — „	453·13	6·89	25·40	5·23	26·09	2·66	25·26	5·73	2·513	0·21	4·423	0·02	1·293	0·39
X — „	388·93	20·08	22·07	17·63	23·11	13·75	22·02	17·83	2·308	8·35	3·927	11·23	1·288	0·72
XI — „	371·99	23·56	20·52	23·44	20·74	22·62	20·67	22·87	1·984	21·23	3·640	17·72	1·288	0·76
XII — „	337·37	30·68	18·48	31·03	18·71	30·18	18·59	30·64	1·694	32·75	3·230	26·98	1·288	0·76
I — 1932	343·12	29·49	18·70	30·23	19·19	28·40	18·88	29·55	1·504	40·30	3·164	28·48	1·288	0·77
II — „	345·63	28·98	18·77	29·96	19·29	28·01	19·02	29·03	1·501	40·39	3·183	28·05	1·288	0·79
III — „	363·93	25·22	19·60	26·86	19·85	25·92	20·01	25·33	1·602	36·41	3·283	25·79	1·288	0·79
IV — „	375·00	22·94	19·08	28·81	19·09	28·76	20·53	23·40	1·723	31·61	3·380	23·59	1·232	5·08
V — „	367·51	24·48	18·48	31·07	18·72	30·13	20·07	25·13	1·717	31·82	3·327	24·80	0·664	48·82
VI — „	364·66	25·07	18·06	32·60	18·70	30·20	19·92	25·65	1·702	32·42	3·332	24·68	0·639	50·78
VII — „	354·96	27·06	17·64	34·18	18·22	32·02	19·20	28·34	1·535	39·05	3·224	27·12	0·640	50·69
VIII — „	347·57	28·58	17·41	35·03	17·85	33·40	18·50	30·97	1·511	39·99	3·158	28·62	0·632	51·29
IX — „	347·11	28·68	17·45	34·88	17·81	33·56	17·98	32·92	1·495	40·63	3·148	28·84	0·606	53·30
14/X — „	344·38	29·24	17·33	35·33	17·69	33·99	17·88	33·30	1·510	40·04	3·12	29·48	0·600	53·76

Kraje, które zawiesiły działanie waluty złotej, nie pogrążyły się w chaosie inflacyjnym, ale coraz wyraźniej zmierzają do ustabilizowania swej waluty.

Trwałym skutkiem załamania się waluty angielskiej w dziedzinie pieniężnej jest, obok porzucenia przez kilka krajów parytetu, do którego już zapewne nigdy nie powrócą, wyrzeczenie się przez banki centralne systemu „gold exchange standard”. Likwidacja zapasów dewizowych i wymiana ich na złoto przybrały w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy bardzo szerokie rozmiary.

Ruch rezerw kruszcowo-dewizowych banków centralnych w ciągu roku od czasu załamania się funta angielskiego.

(w milionach złotych)

Nazwa kraju	Sierpień 1931 r.		Sierpień 1932 r.	
	Złoto	Dewizy	Złoto	Dewizy
Belgia	1.968·4	1.021·4	3.241·4	—
Niemcy	3.030·1	777·2	1.782·8	337·6
Francja	20.452·6	9.016·9	28.720·9	2.409·4
Wielka Brytania	5.839·4	—	6.064·4	1.796·0
Italia	2.520·5	1.624·4	2.697·6	653·8
Holandja	2.352·7	1.061·7	3.697·3	255·5
Polska	567·0	276·0	477·1	146·7
Rosja	2.497·1	239·9	3.210·8	143·1
Szwajcaria	2.044·8	972·5	4.546·8	105·1
Hiszpanja	3.913·4	439·5	3.881·4	493·3
Inne kraje europ. ¹⁾	4.191·6	2.705·2	3.159·8	1.691·7
Razem banki europ.	49.377·6	18.133·8	61.480·3	8.032·2

¹⁾ Albania, Austria, Bułgarja, Czechosłowacja, Danja, Estonia, Finlandja, Gdańsk, Grecja, Jugosławja, Litwa, Łotwa, Norwegia, Portugalia, Rumunia, Szwecja, Węgry.

Statystyka fluktuacji rezerw kruszcowo-dewizowych wykazuje, że likwidacja portfeli dewizowych przybrała bardzo duże rozmiary, i że jednocześnie banki centralne zwiększyły znacznie swe rezerwy kruszczowe. Akumulacja kruszczu przez europejskie banki centralne przekroczyła o 2 miliardy złotych rozmiary likwidacji zapasów dewiz.

III. W miarę gromadzenia przez banki centralne coraz większych zapasów kruszczowych zaczęły tracić na aktualności licznie głoszone projekty wyrzeczenia się złota jako podstawy systemu monetarnego. Fiasko tych projektów jest jednym z tych rozczarowań, które najbardziej przyczyniły się do uspokojenia na rynkach pieniężnych. W Anglii wyraźnie stracono chęć do zwalczania żółtego kruszczu, gdy tylko zaczął on w obfitości napływać do skarbców rządowych i Banku Centralnego.

Po załamaniu się kursu funta angielskiego dużego rozgłosu nabrał projekt porozumienia monetarnego między krajami, które zawiesiły wymienialność banknotów na złoto; później głoszone utworzenie waluty imperjalnej niezależnej od złota o zasięgu, obejmującym metropolję i dominj; natomiast Izba Handlowa w Londynie rozpowszechniała projekt „managed money“, kierowanej w zależności od ruchu cen. Ciosem dla tego rodzaju projektów były uchwały konferencji w Ottawie, zalecające stabilizację walutową, opartą na złocie i stwierdzające, że najdogodniejszym mechanizmem monetarnym jest waluta złota. Uchwały te zostały powzięte pod wpływem dominjów, które nie chciały wiązać się z losem funta angielskiego. Projekty walut, nieopartych na złocie, zostały ostatnio podcięte przez rezolucję rady Banku Rozrachunków Międzynarodowych, w której zdecydowanie zaleca się powrót do złota.

Rezolucja ta ma dla Anglii specyficzne znaczenie, gdyż została ona powzięta jednomyślnie na zebraniu, w którym uczestniczyli kierownicy Banku Angielskiego: Norman, Niemeyer i Siebman. W związku z tem rezolucja ta ma dla Anglii w pewnej mierze charakter wiążący. Kanclerz Skarbu Neville Chamberlain wprowadzając oświadczył, że rezolucja Banku Rozrachunków Międzynarodowych nie ma dla Anglii znaczenia obowiązującego, to jednak nie zaprzeczył, że istnieje dążność do oparcia ponownie funta na złocie, skoro tylko wytworzy się należycie sprzyjająca sytuacja. Oprócz przedstawicieli sfer oficjalnych w ostatnich czasach coraz częściej prasa fachowa opowiada się wyraźnie za powrotem do waluty złotej (Biuletyn Lloyd's Banku, Daily Telegraph). Z tych enuncjacyj wynika, że powszechne jest przekonanie, iż funt nie może odzyskać znaczenia waluty międzynarodowej bez powrotu do złota. To też chociaż być może powrót ten przez wzgląd na sytuację gospodarczą nie będzie mógł być w najbliższym czasie dokonany, to jednak nie przestanie być przedmiotem wysiłków czynników oficjalnych i społeczeństwa angielskiego.

W ciągu kilkunastu ostatnich dni kurs funta uległ nowej zniżce, ustalając się na najniższym poziomie od czasu porzucenia złotego parytetu. Fakt ten w dużej mierze wywołany został względami o charakterze przejściowym. Przedewszystkiem sezon jesienny zawsze cechowało duże zapotrzebowanie na dewizy zagraniczne na rynku londyńskim dla regulowania zobowiązań z tytułu importu. Powtórne na kurs waluty angielskiej oddziaływa obecnie realizacja zagranicą nieskonwertowanych obligacji angielskich na sumę zgórą 100 milionów £. Jednocześnie przygotowania, czynione przez rząd angielski do spłaty w grudniu poważniejszych sum Stanom Zjednoczonym, nie pozwalają rządowi na swobodniejszą interwencję na rynku. Następnie niska stopa procentowa w Londynie i powrót zaufania do lokat amerykańskich powodują odpływ kapitałów spekulacyjnych z Anglii, co tem dotkliwiej daje się odczuć, że lokaty angielskie zagranicą są w dalszym ciągu zamrożone.

Obok tych okoliczności na kurs funta wywierają wpływ czynniki, tkwiące w polityce angielskich sfer oficjalnych: zaprzestanie interwencji mimo rozporządzania 150-cio milionowym funduszem stabilizacyjnym, oraz niepodwyższanie stopy oficjalnej, wynoszącej zaledwie 2%, celem zaoszczędzenia życia gospodarczemu nowego obciążenia.

Zmiany w obiegu monet srebrnych w Polsce.

Plan stabilizacyjny Rządu Rzeczypospolitej Polskiej z 13 października 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 88, poz. 789) ustalił ogólne wytyczne co do stabilizacji złotego i zasad ustroju pieniężnego w Polsce.

Przedewszystkiem Rząd zrzekł się prawa emisji biletów państwowych i uznał zasadę, że Bank Polski jest jedyną instytucją emisyjną i jako taki jest wyłącznie uprawniony do emitowania papierowych znaków płatniczych. Obiegające podówczas państwowe bilety zdawkowe miały być stopniowo wycofywane i zastąpione, zgodnie z planem stabilizacyjnym, częściowo srebrnymi monetami zdawkowymi o wartości obiegowej 2 i 5 złotych, częściowo zaś biletami Banku Polskiego. Co do próby tych monet plan stabilizacyjny wprowadza tylko jedno ograniczenie, że nie mogą być one próby niższej niż 500 : 1000.

Wydane równocześnie z planem stabilizacyjnym rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 13 października 1927 r. „o stabilizacji złotego“ (Dz. U. R. P. Nr. 88, poz. 790) ustala, że waluta Rzeczypospolitej oparta jest na złocie. Oprócz monet złotych, których wysokość emisji jest nieograniczona, wybijane będą i puszczane w obieg monety z innych metali. Ogólna wysokość emisji tych monet, wliczając w nią rezerwy kasowe Skarbu Państwa, składające się z tychże monet nie mogła przekroczyć kwoty 320 milionów złotych, „o ile w tym względzie nie nastąpi porozumienie z Bankiem Polskim“.

Szczegółowe przepisy co do ustroju pieniężnego zawarte są w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z 5 listopada 1927 r. „w sprawie zmiany ustroju pieniężnego“ (Dz. U. R. P. Nr. 97, poz. 855).

Zgodnie z tem rozporządzeniem były wybijane monety srebrne: po 5 zł. i po 2 zł.; nikłowe: po 1 zł., po 50 gr., po 20 gr. i po 10 gr., oraz brązowe: po 5 gr., po 2 gr. i po 1 gr. Rozporządzenie to ustaliło również próbę, wagę i średnicę poszczególnych monet oraz dopuszczalne odchylenia poniżej i powyżej norm co do próby i wagi.

Podane powyżej rozporządzenia w dziedzinie obiegu pieniężnego utrzymały się prawie bez zmian do połowy bieżącego roku. Dopiero w ostatnich miesiącach zmieniono istniejący stan rzeczy w 3 kierunkach, a mianowicie: podwyższenia obiegu, wprowadzenia 10-złotowych monet srebrnych i zmiany zawartości kruszcu w monetach srebrnych.

W sierpniu 1932 r. Rząd przedłożył Bankowi Polskiemu propozycję powiększenia emisji monet zdawkowych i bilonu do 396 milionów zł. Suma ta przy obecnym stanie ludności w kraju odpowiada normie 12 zł. na jednego mieszkańca, co przyjęto za punkt wyjścia przy ustalaniu w 1927 r. maksymalnej sumy obiegu bilonu na 320 milionów złotych. Bank Polski zgodził się na tę propozycję dlatego, że pomimo procentowego zwiększenia się emisji monet zdawkowych w stosunku do obiegu banknotów dało się zauważyć zapotrzebowanie tych monet w wielu częściach kraju.

Należy podkreślić, że na skutek trudności, wywołanych kryzysem, wiele krajów zwiększyło emisje państwowe. W Czechosłowacji np. został w końcu maja 1932 r. podwyższony obieg pieniędzy zdawkowych o 1·2 miljarda Kč. w ten sposób, że na podstawie uchwały Rady Banku, powziętej na wniosek rządu, będące podówczas w obiegu banknoty Banku Czechosłowackiego w odcinkach 10 i 20 Kč. zostały określone prowizorycznie jako państwowe i wyeliminowane z bilansu Banku Czechosłowackiego. W przyszłości mają one być stopniowo zastępowane monetami srebrnymi. Równocześnie kontyngent obiegu monet został podwyższony do 80 Kč. na głowę mieszkańca.

Podobne zjawisko widzimy w Niemczech, gdzie na podstawie rozporządzenia z 31 lipca 1931 r. obieg monet zdawkowych został podwyższony do 30 Mk. na głowę. Bank Rzeszy wycofuje banknoty 10-markowe, które są już obecnie wielką rzadkością i jak podaje „Die Bank“¹⁾ istnieje powszechne przekonanie, że zostaną one wkrótce zastąpione monetami srebrnymi.

Równocześnie z podwyższeniem maksymalnego obiegu monet zdawkowych nastąpiło puszczenie w obieg srebrnych monet 10-złotowych na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 27 sierpnia 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 74, poz. 668), które zmienia przepisy co do obiegu monet srebrnych w Polsce.

¹⁾ Z 12 października 1932 r. „Das deutsche Silbergeld“.

Nowe monety srebrne po 10 zł. odpowiadają co do wartości monetom srebrnym, obiegającym w różnych krajach przed wojną jak 5 fr. w krajach, należących do unji łacińskiej, lub 1 dolar srebrny.

Wszystkie monety srebrne będą odtąd wybijane według jednolitej próby (750 części srebra na 1.000 części ogólnej wagi). Nie zniżając próby monet, rozporządzenie sierpniowe ustaliło, zgodnie z zasadą wzajemnej proporcjonalności, wagę trzech rodzajów monet srebrnych w ten sposób, aby każda z nich, zależnie od swej wartości nominalnej, stanowiła odpowiedni ułamek monety wyższego rzędu, a mianowicie:

waga monet po 10 zł. wynosi — 22 g
„ „ „ 5 „ „ — 11 g
„ „ „ 2 „ „ — 4·4 g

Ze względów technicznych nie można było tej proporcjonalności utrzymać w zakresie wielkości tych monet; średnice ich wynoszą w porządku ich wartości: 34, 28 i 22 mm. Nowe monety 5 i 2-złotowe będą więc odtąd zawierały mniejszą ilość srebra, co jednak obecnie wobec znacznej deprecjacji wartości srebra w stosunku do złota jest rzeczą drugorzędną. Stosunek srebra do złota był do r. 1875 mniej więcej stały i utrzymywał się w granicach $15\frac{1}{2} : 1$. Do r. 1913, przy stałym pogorszeniu się pozycji srebra, relacja tych dwóch metali doszła do poziomu $34 : 1$, a obecnie stosunek ten przedstawia się jak $80 : 1$. Niemniej jednak zawartość kruszcu w nowych monetach polskich nie jest niższa niż zagranicą i według porównawczego zestawienia Mennicy Państwowej z października 1932 r. przedstawia się następująco w poszczególnych krajach:

Nazwa kraju	Rodzaj monety (w nawiasie rok emisji)	Próba	Waga (gramy)	Wartość kruszcu zawartego w monetach (w procentach nominalnej wartości)
Polska	10 zł (1932)	750	22	13·11
Anglja	1 sh (1927)	500	5·65	14·57
Francja	10 fr. (1932)	680	10	15·44
Gdańsk	5 gul. (1932)	500	15	6·87
Italja	20 lir. (1927)	800	15	10·36
Niemcy	1 mk. (1927)	500	5	9·16
Rumunja	100 lei (1932)	500	14	10·36

Wobec tego, że obecnie zawartość srebra w monecie nie odgrywa tej roli, co przed wojną, wszystkie państwa przystępują do rewizji próby i wielkości swych monet, kierując się względami oportunistycznymi. W ciągu roku 1932 wycofano z obiegu stare i wprowadzono nowe monety w Gdańsku, Jugosławji (próby 500 : 1.000), na Węgrzech, w Belgji, Estonji, Brazylii (próby 500 : 1.000), Italji, Turcji i w Niemczech.

Wobec wypuszczenia nowych 10-złotowych monet srebrnych podniesiona została również t. zw. „ograniczona walutowość“, t. j. moc umarzania zobowiązań do pewnej ściśle określonej kwoty przy zapłacie monetami zdawkowymi i bilonem. Wynosi ona:

przy monetach srebrnych po 10 zł. do kwoty 1000 zł. przy każdej wypłacie
„ „ „ 5 „ „ „ 500 „ „ „ „
„ „ „ 2 „ „ „ 100 „ „ „ „
„ „ niklowych „ 1 „ „ „ 50 „ „ „ „
pozostałe monety nikłowe i brązowe łącznie „ „ 10 „ „ „ „

Kasy państwowe, tak jak i poprzednio, obowiązane są przy wszystkich wpłatach przyjmować monety wszelkich rodzajów w każdej ilości.

Celem zrealizowania tych zmian został wydany cały szereg rozporządzeń Ministerstwa Skarbu i zarządzeń Banku Polskiego.

Przedewszystkiem zostają wycofywane z obiegu 10-złotowe bilety bankowe, które z dniem 31 grudnia b. r. tracą charakter prawnego środka płatniczego (list okrężny Banku Nr. 37 z 5. XI. 1931 r., Okólnik Banku Nr. 6 z 1. II. b. r. i Nr. 14 z 19. V. b. r.). Na zasadzie rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 20 sierpnia b. r. (Dz. U. R. P. Nr. 74, poz. 674) srebrne monety jednozłotowe tracą moc prawnego środka płatniczego z dniem 31 grudnia b. r. Po tej dacie monety te będą do końca 1934 r. wymieniane i przyjmowane tylko w kasach państwowych oraz w Oddziałach Banku Polskiego (Okólnik Banku Polskiego Nr. 27 z b. r.). Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 25 października b. r. pozbawia charakteru prawnego środka płatniczego z dniem 31 stycznia 1933 r. dwuzłotowe monety srebrne, które do 31 stycznia 1935 r. będą wymieniane i przyjmowane w kasach państwowych oraz w Oddziałach Banku Polskiego. Z dniem 31 października b. r. zostały wypuszczone w obieg monety srebrne 2-złotowe nowego wzoru (Okólnik Banku Nr. 39 z 29. X. 1932 r.).

W najbliższym czasie ma się ukazać rozporządzenie o wycofaniu z obiegu pięciozłotowych monet srebrnych.

Wycofywane monety srebrne będą przetopione na nowe monety srebrne według wzorów, które zostały ustalone dla 10-złotowych monet rozporządzeniem Ministra Skarbu z dnia 28 sierpnia b. r. (Dz. U. R. P. Nr. 74, poz. 675; Okólnik Banku Polskiego Nr. 26 z b. r.) i dla monet wartości 2 złotych rozporządzeniem z 25 października 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 92, poz. 799). W bliskim czasie ma ukazać się rozporządzenie, ustalające nowy wzór monety srebrnej wartości pięciu złotych.

Wreszcie należy przypomnieć, że rozporządzenie z dnia 19 lutego 1929 r. ustaliło wzór monety niklowej wartości 1 złotego (Dz. U. R. P. Nr. 12, poz. 102; Okólnik Banku Polskiego Nr. 63 z 1929 r.).

Dzięki tym zarządzeniom Skarbiec Emisyjny przekazał do 20 października b. r. Mennicy Państwowej, celem przetopienia, monet srebrnych na sumę 61·3 milj. złotych, a mianowicie:

po 5 zł.	—	8,670.000 zł.
„ 2 „	—	17,519.000 „
„ 1 „	—	35,173.000 „

W związku z tem nastąpiły w ciągu dwóch ostatnich miesięcy znaczne przesunięcia we wzajemnym stosunku obiegu poszczególnych rodzajów monet srebrnych i bilonu:

Obieg monet srebrnych i bilonu

Data	10 zł.	5 zł.	2 zł.	1 zł. srebr.	1 zł. nikl.	50 gr.	Pozostały bilon	Ogółem
(w t y s i ą c a c h)								
31. VIII. 1932 r. . .	8.984	130.289	47.903	5.093	27.906	31.817	26.149	278.141
20. X. „ . .	36.351	118.179	35.757	4.758	28.377	33.347	26.211	282.980
w p r o c e n t a c h								
31. VIII. 1932 r. . .	3·2	46·9	17·2	1·8	10·0	11·5	9·4	100·0
20. X. „ . .	12·8	41·8	12·6	1·7	10·0	11·8	9·3	100·0

Stopa dyskontowa banków biletowych.

PAŃSTWA	K o n i e c				Data, od której obowiązuje zmieniona stopa	Rubryka na odnoto- wywanie później- szych zmian	Data, od której obowiązuje ostatnia zmiana	Rubryka na odnoto- wywanie później- szych zmian	Data, od której obowiązuje ostatnia zmiana
	lipca	sierpnia	września	paźdz.					
	1 9 3 2 r.								
Szwajcaria . . .	2	2	2	2	22. 1. 1931.				
Anglja	2	2	2	2	30. 6. 1932.				
Francja	2 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂	10. 10. 1931.				
Holandja . . .	2 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂	19. 4. 1932.				
Stany Zjedn. .	2 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂	24. 6. 1932.				
Belgja	3 ¹ / ₂	3 ¹ / ₂	3 ¹ / ₂	3 ¹ / ₂	14. 1. 1932.				
Szwecja	4	4	3 ¹ / ₂	3 ¹ / ₂	1. 9. 1932.				
Danja	4	4	4	3 ¹ / ₂	12. 10. 1932.				
Indje	4	4	4	4	7. 7. 1932.				
W. M. Gdańsk .	4	4	4	4	12. 7. 1932.				
Norwegja. . . .	4 ¹ / ₂	4 ¹ / ₂	4	4	1. 9. 1932.				
Niemcy	5	5	4	4	22. 9. 1932.				
Japonja	5.11	4.38	4.38	4.38	17. 8. 1932.				
Czechosłowacja.	5	5	4 ¹ / ₂	4 ¹ / ₂	26. 9. 1932.				
Węgry	5	5	5	4 ¹ / ₂	18. 10. 1932.				
Italja	5	5	5	5	2. 5. 1932.				
Estonja	5 ¹ / ₂	5 ¹ / ₂	5 ¹ / ₂	5 ¹ / ₂	1. 2. 1932.				
Łotwa	6	6	6	6	1. 10. 1930.				
Austrja	7	6	6	6	24. 8. 1932.				
Polska	7 ¹ / ₂	7 ¹ / ₂	7 ¹ / ₂	6	21. 10. 1932.				
Hiszpanja. . . .	6 ¹ / ₂	6 ¹ / ₂	6 ¹ / ₂	6	22. 10. 1932.				
Portugalja . . .	6 ¹ / ₂	6 ¹ / ₂	6 ¹ / ₂	6 ¹ / ₂	2. 4. 1932.				
Finlandja	6 ¹ / ₂	6 ¹ / ₂	6 ¹ / ₂	6 ¹ / ₂	19. 4. 1932.				
Rumunja	7	7	7	7	4. 3. 1932.				
Litwa	7	7	7	7	4. 5. 1932.				
Jugosławja . . .	7 ¹ / ₂	7 ¹ / ₂	7 ¹ / ₂	7 ¹ / ₂	20. 7. 1931.				
Rosja	8	8	8	8	5. 4. 1927.				
Bułgarja	8	8	8	8	25. 5. 1932.				
Grecja	11	10	10	10	8. 8. 1932.				